Linas Kvizikevičius

Plačioji gatvė 4

2017–2018 m. KVP atliko tyrimus apie 946 m^2 dydžio sklypo Plačiojoje g. 4, Vilniuje, teritorijoje, kurioje numatyta požeminės stovėjimo aikštelės ir dviejų gyvenamosios paskirties namų palei Plačiąją ir Kruopų gatves statyba. Ištirti 6 šurfai ir 3 perkasos. Surinkta apie 3 tūkst. radinių, daugiausia buitinės ir statybinės XVI–XVIII a. I pusės keramikos.

Tyrimų metu sklype aptikti iki 4 m storio XVI a. vidurio – XX a. kultūriniai sluoksniai. Kiemo paviršių vietomis dengė XX a. netašytų akmenų grindinys, po juo aptikti iki 2 m storio piltinės kilmės sluoksniai. Sklypo PV ir P dalyse atidengtos medinės ir betoninės išvietės liekanos. Medinės išvietės duobės dugne rasta XIX a. II pusei – XX a. pradžiai būdingų medalikėlių, pagamintų iš aliuminio skardos, sankaupa.

Sklypo PR dalyje aptikta neaiškaus dydžio pastato fragmentiškai išlikusios molinės krosnelės pėdsakai. Sklypo centrinėje dalyje rastos kelios šiukšlių utilizavimui skirtos duobės. Sklypo ŠV dalyje, apatiniame kultūrinio sluoksnio horizonte, maždaug 3,4–4 m gylyje aptiktas stačiakampio formos apie 5x3 m dydžio medinio pastato dviejų patalpų pusrūsio liekanos (1 pav.). Išlikusi viena sutrūnijusių rąstų eilė ir medinių laiptelių fragmentai. Įėjimas į pusrūsį buvo iš P pusės. Patalpų grindys klotos medinėmis lentomis. Ant grindų rasta XVI a. viduriui būdingos buitinės keramikos šukių, dvi monetos – lietuviški Aleksandro denarai. Dalis šio pastato pateko už R pjūvio. Pastatas veikiau-

1 pav. XVI a. vidurio medinio pastato liekanos. R. Lisio nuotr.

Fig. 1. The Remains of a mid-16th-century wooden building.

2 pav. Šildymo krosnies R pusės ir grindinio vaizdas. R. Lisio nuotr.

Fig. 2. The E side of the heating stove and the paving.

4 pav. Puodynė. R. Lisio nuotr.

Fig. 4. A jar.

siai sugriautas ar sunyko XVI a. II pusėje, kaip manome, pastačius miesto gynybinę sieną.

Šalia XVI a. viduryje buvusio medinio pastato aptiktos kito neaiškaus dydžio medinio pastato akmenų pamato liekanos. Jo viduje atidengtos stačiakampio formos iš akmenų bei plytų mūrytos šildymo krosnies liekanos su arkomis, be pakuros. Ji naudota XVII a. pabaigoje (?) – XVIII a. (2, 3 pav.). Šio statinio viduje, tarp jo V pamato ir šildymo krosnies rastas sveikas aprūkęs maisto gamybai naudotas puodas (4 pav.).

Demontuojant krosnį tarp pastato pamatinių akmenų rasta auksinė 1648 m. moneta – Belgijos dukatas (5 pav.). Nustatyta, kad krosnis mūryta ant šalia aptikto medinio pastato (pusrūsio) piltinės kilmės grunto, tai yra praėjus maždaug 100 ar daugiau metų nuo jo sunykimo.

3 pav. Šildymo krosnis. A. Skvarčevskio pieš.

Fig. 3. The heating stove.

5 pav. 1648 m Belgijos dukatas. E. Remeco nuotr.

Fig. 5. A 1648 Belgium ducat.

Plačioji St. 4

During 2017–2018, an investigation was conducted on the plot at Plačioji St. 4, Vilnius, about 50 m distance from the city's defensive wall. Roughly 946 m^2 (six test pits and three trenches) were excavated at the site foreseen for the construction of an underground car park and two residential homes. About 3000 finds were collected, the bulk of which consisted of 16th–first half of the 18th-century structural ceramics and household pottery (Fig. 4) but also included coins (Fig. 5) and other archaeological material. The remains of three wooden buildings from the mid-16th, late 17th, and 18th centuries (Fig. 1) and a heating stove (Figs. 2, 3) were discovered.

Linas Kvizikevičius,
Justina Dobeikienė

Šv. Stepono gatvė 12

2017 m. UAB „IREC Baltic" Šv. Stepono g. 12 sklype Vilniuje ketino statyti gyvenamąjį pastatą, todėl sklype planuota atlikti žvalgomuosius ir detaliuosius tyrimus. Dėl techninių kliūčių statybos darbai nepradėti, tad neatlikta ir didžioji dalis archeologinių tyrimų. Tyrimų metu sklypo pakraščiuose, siekiant nustatyti gretimuose sklypuose esančių pamatų būklę, ištirti 5 šurfai, kurių bendras plotas 9,81 m^2.

Šv. Stepono g. 12 sklype anksčiau tyrinėta 2002 m. K. Katalynas jame ištyrė 5 2x2 m dydžio šurfus (*ATL 2002 metais*, 2005, p. 199–200). Šurfai 2 ir 4 iškasti atitinkamai iki 1,1 m ir 95 cm gylio. Juose vertingo kultūrinio sluoksnio nerasta, įžemis nepasiektas. Kituose šurfuose fiksuotas nuo 1,35 m iki 2,95 m storio kultūrinis sluoksnis datuojamas XV–XX a.

Tyrinėta vieta yra Šv. Stepono g. 12 sklype, apie 140 m į PV nuo Pylimo ir Rūdininkų gatvių sankryžos. Gatvė sena, susiformavusi palei kelią į Slanimą. XVII a. pradžioje pastačius bažnyčią, gatvės užstatymas pradėjo intensyvėti. XVIII a. plane jau žymimi pavieniai sklypai su mūriniais ir mediniais pastatais. Užstatymas gatvėje labai paspartėjo XIX a. Iš abiejų gatvės pusių suformuoti sklypai, kuriuose šalia medinių pastatų daugėjo ir mūrinių. Tačiau visuose analizuotuose XIX a. planuose (1808, 1837 ir 1840 m.) tyrinėtas sklypas vaizduojamas neužstatytas. Tik 1938 m. sudarytame plane sklype yra pastatų. Iš viso pažymėti 5 pastatai, kurių 4 išdėstyti palei sklypo pakraščius, o vienas skersai sklypą.

Šurfai 1–4 tirti palei sklypo ŠR ribą, o šurfas 5 – palei PV. ***Šurfas 1*** buvo 1,3x1,3 m dydžio. Jo ŠV dalyje nuo žemės paviršiaus iki maždaug 30 cm gylio tirtas pilkos spalvos XIX–XX a. sluoksnis. 30–75 cm gylyje slūgsojo pilko smėlingo grunto su angliukais sluoksnis. 75 cm gylyje pasiektas pilkšvo smėlio su angliukais sluoksnis. Pastaruosiuose radinių neaptikta, todėl abiejų sluoksnių datavimas lieka neaiškus. Šis sluoksnis tirtas iki 80 cm gylio. PV dalyje tirta iki 90 cm pločio duobė. Vertingų archeologinių radinių tyrimų metu šurfe neaptikta. Įžemis nepasiektas.

Šurfas 2 buvo 1,4x1,2 m dydžio. Paviršinis griuvenų sluoksnis buvo iki 30 cm storio. Po jomis tirtas molio su griuvenomis sluoksnis, kuris vietomis nesusidaręs ir buvo iki 10 cm storio. Nuo 30 cm gylio tirtas pilko grunto XIX–XX a. sluoksnis. Žemiau fiksuota skirtinga situacija. ŠR dalyje, prie pastato pamatų glūdėjo iki 35 cm storio geltono smėlio intarpas, o PV dalyje tirtas molio su griuvenomis sluoksnis. Spėjama, kad tai sugriauto pastato liekanos. Po šiuo sluoksniu nuo 1,2 m gylio slūgsojo pilko grunto su angliukais sluoksnis. Jame kaip ir